

Судові процеси щодо кримчан, які виступають проти військової агресії російської армії (півтора року війни)

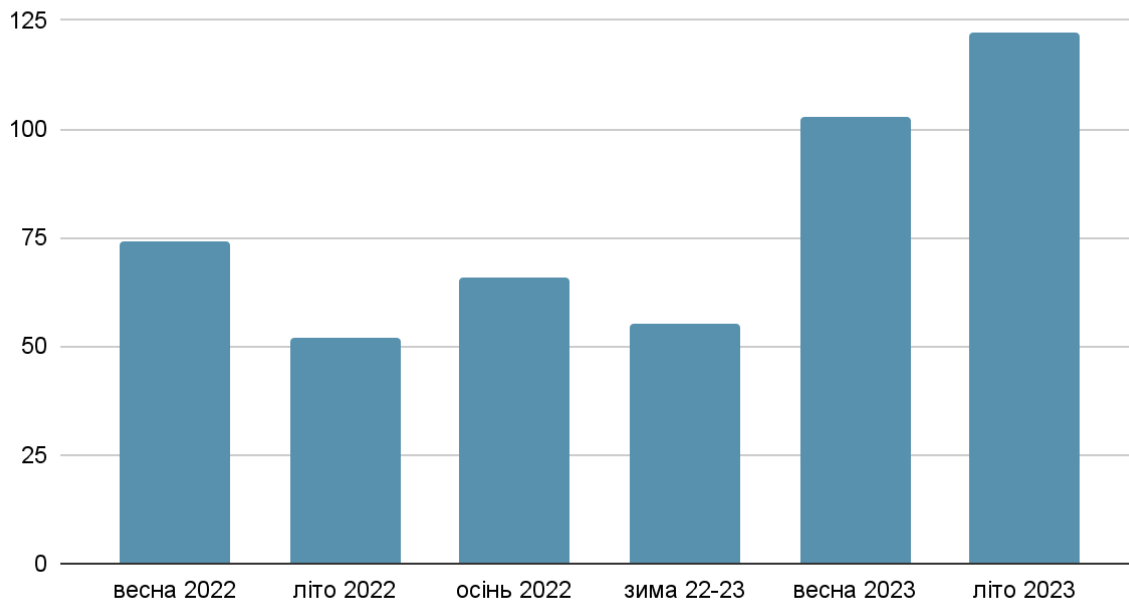
Повномасштабне вторгнення в Україну викликало хвилю протестів як усередині російського суспільства, так і на окупованих територіях. Одним із широко використовуваних інструментів придушення антивоєнних і проукраїнських настроїв стала стаття Кодексу про адміністративні правопорушення номер 20.3.3, що передбачає покарання за "публічні дії, спрямовані на дискредитацію використання збройних сил російської федерації з метою захисту інтересів Російської Федерації та її громадян, підтримання міжнародного миру та безпеки, зокрема публічні заклики до перешкоджання використанню збройних сил Російської Федерації із зазначеною метою, а також спрямовані на придушення використання російських збройних сил Російської Федерації із зазначеною метою, а також за заклик до використання російської армії". Нову норму ввели 4 березня 2022 року.

Відтоді правозахисна організація "Кримський процес" щоквартально аналізує застосування цієї норми в судах на території Кримського півострова, а також узагальнювала відомості щодо порушення стандартів доступу до справедливого правосуддя, дотримання яких вимагає IV Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни та ст. 6 Європейської конвенції "Про захист прав людини і основоположних свобод". У цьому звіті представлено зведені результати дослідження за 18 місяців з моменту початку повномасштабного військового вторгнення в Україну.

Загальна інформація

За досліджуваний період до судів Криму і Севастополя було передано матеріали про адміністративні правопорушення за ст.20.3.3 КпАП РФ щодо 472 осіб. У 424 випадках суд ухвалив рішення про призначення адміністративного покарання, у 25 випадках протокол повернули для усунення порушень, його повторно не розглядали (зокрема, 4 за останній квартал), в 1 випадку виправдали, в 10 випадках провадження припинили через інші обставини (зокрема, 4 за останній квартал), а в 12 випадках засідання відклали на дату, яка виходить за часові рамки дослідження. Водночас слід зазначити безперервне зростання рівня переслідувань: за останні 3 місяці було складено 122 протоколи проти 103 за період з березня по травень.

Загалом динаміка репресій за антивоєнні виступи та підтримку України має такий вигляд:

Більшість постанов виносяться судами безпосередньо в день складання протоколу, що значно ускладнює можливості організації особистого спостереження за перебігом таких судових процесів. У зв'язку з цим безпосередній моніторинг було здійснено лише під час кількох судових засідань, а основними методами дослідження стали: інтерв'ю з особами, яких було піддано адміністративному переслідуванню за статтею 20.3.3, аналіз судових рішень та аналіз відкритих джерел. Документування здійснювалося з використанням інструментів прямого спостереження, аналізу судових постанов та інтерв'ювання учасників судових процесів.

Нижче представлено зведені результати півторарічного дослідження чергового проміжного дослідження, що охоплює період з 4 березня 2022 року (дня запровадження норми) до 4 вересня 2023 року та є продовженням започаткованої торік роботи з документування та вивчення практики репресій проти висловлення проукраїнських та пацифістських поглядів на території окупованого Криму.

Форми "дискредитації"

З погляду практики застосування цієї норми найбільший інтерес становлять дії, які кримські суди відносять до адміністративного правопорушення "публічної дискредитації дій російської армії".

З усіх опублікованих або встановлених іншими шляхами рішень за статтею 20.3.3 у судах Криму і Севастополя практично всі випадки належать до однієї з 4 категорій:

- публікації в соціальних мережах і на інших онлайн-сервісах
- усні висловлювання (включно з інтерв'ю та виконанням українських пісень)
- пікети або інші форми невербальної демонстрації антивоєнної/проукраїнської символіки
- нанесення написів, графіті антивоєнного/проукраїнського характеру або пошкодження символіки війни

При цьому вибір форм протесту дуже диспропорційний: значну частину займають переслідування за публікації мешканців на різних інтернет-ресурсах - щонайменше 129 випадків (53,5%).

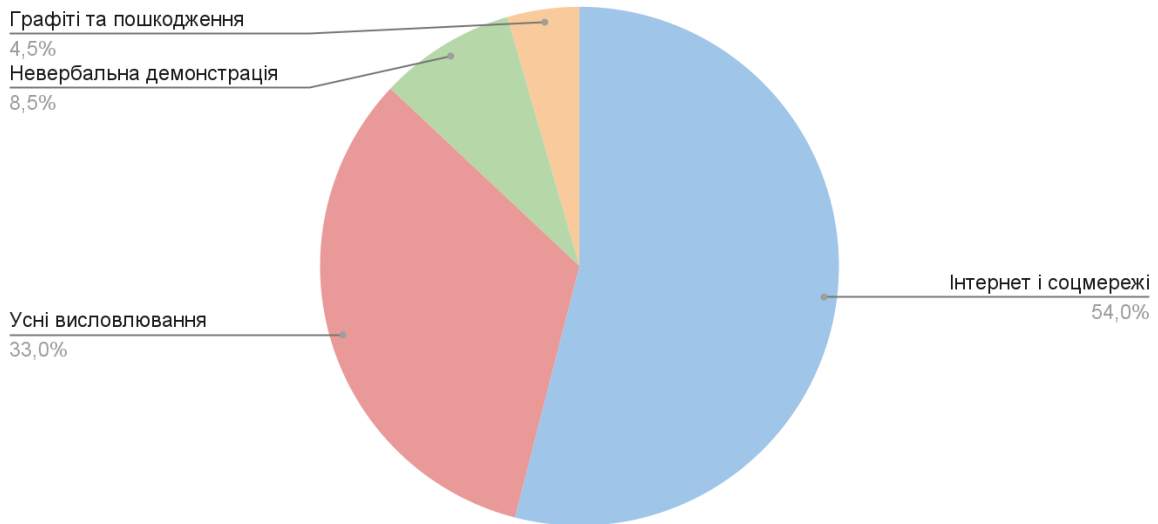
На другому місці за популярністю - усні висловлювання громадян, за які до адміністративної відповідальності було притягнуто за півтора року щонайменше 79 осіб (33%). При цьому варто зазначити, що за останні 3 місяці зафіксовано такі випадки, коли кримчани відкрито "дискредитували" російську армію в [спілкуванні](#) зі співробітниками ДПС або [використовували](#) грубу нецензурну лайку на адресу російських військовослужбовців, які перебували в наряді.

Переслідування за всілякі невербальні форми демонстрації антивоєнної або проукраїнської позиції були популярні на самому початку повномасштабного вторгнення, коли багато людей виходило з плакатами проти війни. Загалом за півтора року відомо всього про 20 випадків, які закінчилися переслідуванням, що становить 8% від загальної кількості відомих причин застосування ст.20.3.3 КпАП.

Найменш поширеною, але стабільною формою "дискредитації" впродовж півтора року залишається нанесення написів і графіті антивоєнного/проукраїнського характеру або пошкодження символіки війни. Загалом відомо про 13 випадків (5,5%), у середньому фіксується по 1-2 епізоди

на квартал. За останні 3 місяці, було складено щонайменше три протоколи: один за топтання російського прапора, один - за те, що мешканець Севастополя на бетонному кільці наніс напис "Ні війні" і один за наругу над символами військового вторгнення в Бахчисараї.

Форми вираження протесту

Аналіз дотримання окремих стандартів доступу до справедливого правосуддя:

Гласність і публічність

1) 3 425 ухвал за цією категорією справ, публічно рішення суду були оприлюднені у 252 випадках, що становить 59% від загальної кількості. При цьому варто зазначити, що ці рішення, як правило, публікуються судами із затримкою в кілька місяців.

2) у 279 випадках (66%) інформація на сайті суду про час і місце засідання була оприлюднена несвоєчасно. У середньому, відповідна інформація з'являлася наступного дня або через 2 дні після розгляду адміністративної справи, проте відмічалися й такі випадки, коли інформацію про місце та час засідання було [опубліковано](#) лише через 21 день після розгляду справи. Така практика унеможливує ефективний громадський контроль судочинства та його публічний характер.

3) із 12 судових процесів, щодо яких вдалося організувати безпосередній моніторинг, 10 відбулися в закритому режимі без участі слухачів і преси. Здебільшого судові пристави відмовлялися пропускати людей, посилаючись на режим протидії розповсюдженню коронавірусної інфекції або режим підвищеної антитерористичної безпеки, згідно з якими до будівлі допускаються лише учасники процесу.

ВНИМАНИЮ ГРАЖДАН!

Уважаемые участники судебных процессов и посетители Красногвардейского районного суда Республики Крым!

В целях усиления мер антитеррористической безопасности суда и в связи с недопущением противоправных действий в помещении суда, повышения уровня безопасности судей, работников и посетителей суда, в соответствии с мероприятиями, намеченными совместным приказом Управления Судебного департамента в Республике Крым и Управления Федеральной службы судебных приставов по Республике Крым от 25.02.2022г. № 48/12 «Об усилении мер антитеррористической безопасности в районных, городских судах Республики Крым» **в период с 09 марта 2022 года и до особого распоряжения**, допуск в здание Красногвардейского районного суда Республики Крым ограничен:

- исключен доступ в суд лиц, не являющихся участниками судебных процессов;
- лица, не являющиеся участниками судебного процесса, реализуют свои права путем подачи заявлений, обращений через Интернет-портал ГАС «Правосудие» или посредством почтовой связи.

У випадку з розглядом адміністративної справи щодо Едема Семедляєва, слухачів і представників ЗМІ не пустили в будівлю суду, посилаючись на відсутність місць, оскільки засідання проходило в маленькій залі. Це є відвертим порушенням стандарту публічності, оскільки суд мав вжити вичерпних заходів для надання більшого приміщення чи забезпечення гласності в інший доступний спосіб.

Незалежність і неупередженість суду

1) У зв'язку з тим, що статтю 20.3.3 КпАП було запроваджено після початку повномасштабної війни проти України, цілком логічно, що люди, які засуджують цю війну, можуть мати явну симпатію до України. У зв'язку з цим важливе значення для дотримання неупередженості, а також незалежності суду мають відомості про те, чи були кримські судді, залучені до розгляду справ про адміністративні правопорушення за цією статтею, раніше суддями України (оскільки в такому випадку вони є фігурантами кримінальних проваджень в Україні, що формує їх упередженне ставлення до конфлікту, цієї держави та осіб, які демонструють Україні свою підтримку). Зі 131 судді, які брали участь у розгляді цієї категорії справ у першій інстанції, 69 (53%) перебувають у розшуку

або можуть бути оголошені в розшук за підозрою у скоєнні злочину, передбаченого ст.111 КК України "Державна зрада".

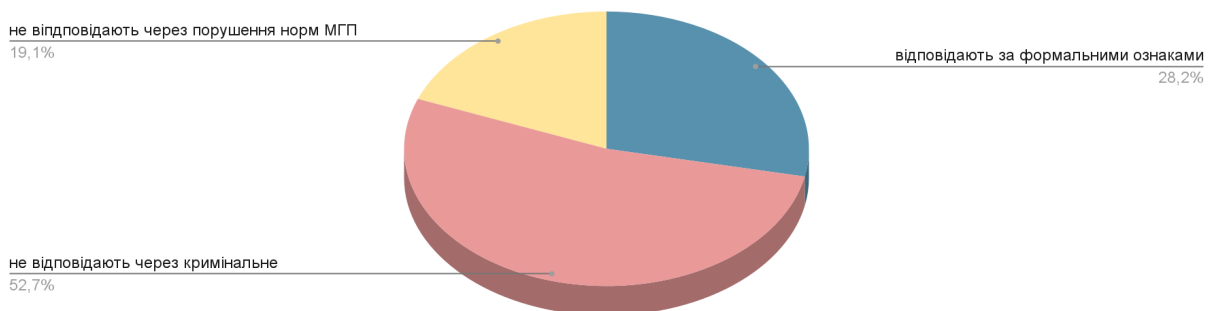
Разыскивается по ст.111 ч.1 УК Украины

ОВД: СЛУЖБА БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ
Категория: лицо, скрывающееся от органов прокуратуры
Фамилия: Григорьевская
Имя: Инесса
Отчество: Викторовна
Дата рождения: 24.08.1977
Пол: Ж
Статья обвинения: ст.111 ч.1
Мера пресечения: не применялась
Место исчезновения: Крым,
Дата исчезновения: 13.07.2015
Контактная информация: СБУ (044)256-90-07

Ще 25 суддів переведені до Криму з російських регіонів і здійснюють правосуддя в порушення норм міжнародного гуманітарного права. Таким чином, тільки 28% суддів, які беруть участь у розгляді справ про дискредитацію російської армії, формально відповідають критеріям незалежного і неупередженого органу судочинства.

Загалом, відповідність формальним стандартам щодо незалежності та неупередженості суду має такий вигляд:

Неупередженість суддів, що розглядають справи за ст.20.3.3 КпАП

2) Аналіз відкритих даних про підсумки розгляду справ за ст.20.3.3 КпАП виявив лише 1 випадок участі в розгляді справи представника прокуратури, водночас із матеріалів справи зрозуміло, що прокурор виступав органом, який склав адміністративний протокол, а не винятково для підтримання обвинувачення в суді. Пройнтерв'юювані особи також вказали, що на судових засіданнях не було

представників прокуратури. Суди в Криму зберігають тенденцію не забезпечувати виклик представника державного обвинувачення під час розгляду справ про адміністративні правопорушення, і фактично функцію обвинувачення (оголошення протоколів, показів свідків, представлення фототаблиць та інших доказів правопорушення) виконували самі судді. Це може мати суттєвий вплив на формування у судді упередженої позиції на користь сторони обвинувачення.

3) Періодично фіксується упереджений підхід суду під час засідання щодо теми військового конфлікту. Так, наприклад, під час суду по справі мешканки Сімферополя, суддя Центрального районного суду Віктор Можелянський публічно заявив, що розцінює дії притягнутої як "постріл у спину наших хлопців". Надалі, його упередженість знайшла відображення щонайменше ще в одному судовому [рішенні](#), де повертає до себе увагу систематичне використання назви держави "Україна" з маленької літери.

Рівність сторін і право на захист

1) Обвинувачені у правопорушеннях особи часто позбавлені можливості допиту в судовому процесі свідків, що дали покази проти них. Наявність суперечностей між зазначеними у протоколах відомостями та позиції притягаємої до відповідальності особи, судом не усувається. Під час засідань часто судді ігнорують клопотання про допит свідків, призначенням експертиз тощо. В подальшому виявлені суперечності не трактується на користь притягаємої до відповідальності особи.

[Наприклад](#), мешканець Первомайського району в суді пояснив, що не виголошував у громадському місці фразу "Слава Україні", а був оббреханий двома особами, з якими в нього склалися неприємні стосунки. При цьому суд не викликав для допиту цих осіб та інших свідків, а задовольнився такими доказами, як протоколом про адміністративне правопорушення та письмові пояснення очевидців.

Такий підхід суттєво обмежує право однієї зі сторін на захист, презумпцію невинуватості та право на подання доказів.

2) Об'єктом правопорушення є авторитет російської армії, а методом - публічна дискредитація. Значна кількість проаналізованих постанов викликає сумніви щодо наявності об'єктивної частини або ознак дискредитації, до яких відносяться "звинувачення, нагнітання негативних чинників, образи, навішування ярликів, применшуючих порівнянь". Для об'єктивного і всебічного дослідження в деяких випадках необхідна лінгвістична експертиза. Наприклад, видається сумнівною наявність передбаченого у статті об'єкта публічної дискредитації в коментарях жителя Кіровського району, який написав коментар "ось такий цирк відбувається" до відео про автопробіг на честь 9 річниці

"приєднання" Криму. Так само як не є очевидними ознаки дискредитації у [словосполученні](#) "мирного неба над головою", особливо з огляду на позицію притягнутої особи, яка провину не визнала.

При цьому за період дослідження відомо лише про один [випадок](#), коли суд послався на підсумки "наукового висновку МБУК "Феодосійський музей древнощів". Слід зазначити, що цей документ у рішенні суду позначений статусом "відповідь про проведення дослідження", тобто він не є висновком лінгвістичної експертизи.

У всіх інших випадках, коли в рішеннях подано тексти, що викликають сумнів щодо наявності в них ознак дискредитації російської армії, суд не роз'яснює, на якій підставі зміст публікацій чи висловлювань розцінюється як такий, що спрямований "на позбавлення довіри до будь-чого, на підрив авторитету, іміджу". За час дослідження жодного випадку призначення лінгвістичних експертиз не зафіксовано, зокрема за клопотанням осіб, які притягаються до адміністративної відповідальності.

Висновки:

1. Розгляд протоколів про адміністративні правопорушення за "дискредитацію дій російської армії" за ст. 20.3.3 КпАП РФ у судах Криму пов'язаний із системними порушеннями основних стандартів доступу до справедливого правосуддя - принципів публічності, змагальності сторін, права на захист і неупередженості судового розгляду. Переважна більшість випадків судового розгляду мають низку ознак політично вмотивованого переслідування за висловлення думки.
2. Загальний характер порушень стандартів доступу до справедливого правосуддя та механічна легалізація протоколів правоохоронних органів можуть свідчити про те, що судові розгляди даної категорії справ не мають на меті встановлення істини та профілактику правопорушень у сфері громадського обговорення діяльності російських збройних сил та війни на території України.
3. Є підстави стверджувати, що норму ст. 20.3.3 КпАП протягом півтора року дедалі активніше використовують винятково як інструмент для придушення антивоєнних і проукраїнських настроїв на території Криму.